Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șaptea)

27 aprilie 2023 *

„Trimitere preliminară – Politica socială – Egalitate de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă – Directiva 2000/78/CE – Interzicerea discriminării pe motive de vârstă – Pensie pentru limită de vârstă – Reglementare națională care prevede, cu efect retroactiv, asimilarea unei categorii de funcționari favorizate anterior de legislația națională privind drepturile la pensie pentru limită de vârstă unei categorii de funcționari defavorizate anterior de aceeași legislație”

În cauza C-681/21,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă, Austria), prin decizia din 11 octombrie 2021, primită de Curte la 11 noiembrie 2021, în procedura

Versicherungsanstalt öffentlich Bediensteter, Eisenbahnen und Bergbau (BVAEB)

împotriva

BB,

CURTEA (Camera a șaptea),

compusă din doamna M. L. Arastey Sahún (raportoare), președintă de cameră, și domnii N. Wahl și J. Passer, judecători,

avocat general: doamna T. Ćapeta,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru BB, de M. Riedl, Rechtsanwalt;

– pentru guvernul austriac, de A. Posch, J. Schmoll și F. Werni, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de B.-R. Killmann și D. Martin, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: germana.

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatei generale,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 2 alineatul (1) și alineatul (2) litera (a), precum și a articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (JO 2000, L 303, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 7).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Versicherungsanstalt öffentlich Bediensteter, Eisenbahnen und Bergbau (BVAEB) (Casa de Asigurări a Funcționarilor și Personalului Contractual al Autorităților Publice, Căilor Ferate și Sectorului Minier, Austria), pe de o parte, și BB, pe de altă parte, în legătură cu stabilirea cuantumului pensiei pentru limită de vârstă a acesteia din urmă.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Articolul 1 din Directiva 2000/78, intitulat „Obiectivul”, prevede:

„Prezenta directivă are ca obiectiv stabilirea unui cadru general de combatere a discriminării pe motive de apartenență religioasă sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală, în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă, în vederea punerii în aplicare, în statele membre, a principiului egalității de tratament.”

4 Articolul 2 din această directivă, intitulat „Conceptul de discriminare”, prevede:

„(1) În sensul prezentei directive, prin principiul egalității de tratament se înțelege absența oricărei discriminări directe sau indirecte, bazate pe unul din motivele menționate la articolul 1.

(2) În sensul alineatului (1):

(a) o discriminare directă se produce atunci când o persoană este tratată într-un mod mai puțin favorabil decât este, a fost sau va fi tratată într-o situație asemănătoare o altă persoană, pe baza unuia dintre motivele menționate la articolul 1;

(b) o discriminare indirectă se produce atunci când o dispoziție, un criteriu sau o practică aparent neutră poate avea drept consecință un dezavantaj special pentru persoane de o anumită religie sau cu anumite convingeri, cu un anumit handicap, de o anumită vârstă sau de o anumită orientare sexuală, în raport cu altă persoană, cu excepția cazului în care:
(i) această dispoziție, acest criteriu sau această practică este obiectiv justificată de un obiectiv legitim, iar mijloacele de realizare a acestui obiectiv sunt adecvate și necesare […]

[…]”

5 Articolul 3 din directiva menționată, intitulat „Domeniul de aplicare”, enunță la alineatul (1) litera (c):

„În limitele competențelor conferite Comunității, prezenta directivă se aplică tuturor persoanelor, atât în sectorul public, cât și în cel privat, inclusiv organismelor publice, în ceea ce privește:

[…]

(c) condițiile de încadrare și de muncă, inclusiv condițiile de concediere și de remunerare;”

6 Potrivit articolului 6 din aceeași directivă, intitulat „Justificarea unui tratament diferențiat pe motive de vârstă”:

„(1) Fără a aduce atingere dispozițiilor articolului 2 alineatul (2), statele membre pot prevedea că un tratament diferențiat pe motive de vârstă nu constituie o discriminare atunci când este justificat în mod obiectiv și rezonabil, în cadrul dreptului național, de un obiectiv legitim, în special de obiective legitime de politică a ocupării forței de muncă, a pieței muncii și a formării profesionale, iar mijloacele de realizare a acestui obiectiv sunt corespunzătoare și necesare.

[…]

(2) Fără a aduce atingere articolului 2 alineatul (2), statele membre pot să prevadă că nu constituie discriminare luarea în considerare a criteriului vârstei la stabilirea, pentru regimurile profesionale de securitate socială, a unei vârste pentru aderare sau admitere la prestațiile de pensie sau invaliditate, inclusiv la fixarea, pentru aceste regimuri, a unor vârste diferite pentru lucrători sau pentru categorii de lucrători și la utilizarea, în cadrul acestor regimuri, a criteriilor de vârstă în calculele actuariale, cu condiția ca acestea să nu se traducă prin discriminări pe motive de sex.”

7 Articolul 9 din Directiva 2000/78, intitulat „Apărarea drepturilor”, prevede la alineatul (1):

„Statele membre asigură ca procedurile judiciare și administrative, inclusiv proceduri de conciliere, dacă este necesar, care reglementează respectarea obligațiilor care decurg din prezenta directivă, să fie accesibile tuturor persoanelor care se consideră lezate prin nerespectarea față de ei a principiului egalității de tratament, chiar după ce au încetat relațiile în care discriminarea se presupune a se fi produs.”

8 Articolul 16 din această directivă, intitulat „Conformitatea”, prevede:

„Statele membre iau măsurile necesare:

(a) anulării actelor cu putere de lege și actelor administrative care contravin principiului egalității de tratament;

(b) declarării drept nule și neavenite sau modificării dispozițiilor care contravin principiului egalității de tratament, prevăzute în contractele sau convențiile colective, în regulamentele interne ale întreprinderilor, precum și în statutele profesiilor independente și ale organizațiilor lucrătorilor și angajatorilor.”

Dreptul austriac

9 Allgemeines Pensionsgesetz (Legea generală privind pensiile) din 15 decembrie 2004 (BGBl. I, 142/2004), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumită în continuare „APG”), se aplică funcționarilor născuți începând de la 1 ianuarie 1955.

10 Articolul 39 din Bundesgesetz über die Pensionsansprüche der Bundesbeamten, ihrer Hinterbliebenen und Angehörigen (Pensionsgesetz 1965) [Legea federală privind drepturile de pensie ale funcționarilor federali, ale urmașilor acestora și ale membrilor familiilor acestora (Legea din 1965 privind pensiile)] din 18 noiembrie 1965 (BGBl. 340/1965) (denumită în continuare „PG din 1965”), în versiunea rezultată din Legea din 30 decembrie 2010 (BGBl. I, 111/2010) (denumită în continuare „PG din 2010”), intitulat „Restituirea prestațiilor primite în mod necuvenit”, prevedea la alineatul (1):

„Prestațiile primite în mod necuvenit (excedentele) trebuie, în măsura în care nu au fost primite cu bună-credință, să fie restituite statului federal.”

11 Articolul 41 din PG din 2010 avea următorul cuprins:

„(1) Modificările prezentei legi federale care nu modifică nici cuantumul prestațiilor în temeiul acestei legi, nici condițiile care dau dreptul la aceste prestații se aplică și persoanelor care, la data intrării sale în vigoare, au dreptul la prestații lunare în numerar în temeiul aceleiași legi. Modificările regulilor de calcul sau ale condițiilor care dau dreptul la prestații nu se aplică persoanelor care, la data intrării sale în vigoare, au dreptul la prestații în temeiul prezentei legi federale, decât în cazul unei dispoziții exprese în acest sens.

(2) Pensiile pentru limită de vârstă și pensiile de urmaș datorate în temeiul prezentei legi, cu excepția alocației suplimentare pentru nivelul de trai prevăzute la articolul 26, trebuie să fie ajustate în același moment și în aceeași măsură ca pensiile care intră sub incidența sistemului de asigurări de pensii prevăzut de lege

1. atunci când dreptul la pensie a fost constituit deja înainte de data de 1 ianuarie a anului în cauză

2. atunci când sunt derivate din pensii pentru limită de vârstă la care a fost constituit un drept înainte de data de 1 ianuarie a anului în cauză.

Prin derogare de la prima teză, prima ajustare a unei pensii pentru limită de vârstă se efectuează cu efect de la data de 1 ianuarie a celui de al doilea an calendaristic următor nașterii dreptului la pensia pentru limită de vârstă.

(3) Metoda de ajustare a pensiilor stabilită la articolul 634 alineatul (12) din [Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (Legea generală privind securitatea socială) din 9 septembrie 1955 (BGBl. 189/1955), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumită în continuare „ASVG”)] pentru anul calendaristic 2010 se aplică, în cazul funcționarilor născuți înainte de 1 ianuarie 1955 care erau în activitate la 31 decembrie 2006, cu ocazia primelor trei ajustări ale pensiei lor pentru limită de vârstă sau ale pensiilor de urmaș derivate din aceasta, cu excepția cazului în care, pentru anul calendaristic în cauză, se aplică o dispoziție care derogă de la articolul 108h alineatul (1) din ASVG.”

12 Articolul 41 alineatul (3) din PG din 1965, astfel cum a fost modificat prin 2. Dienstrechts-Novelle 2018 (A doua lege din 2018 de modificare a legislației privind funcția publică) din 22 decembrie 2018 (BGBl. I, 102/2018) (denumită în continuare „PG din 2018”), prevede:

„Metoda de ajustare a pensiilor stabilită la articolul 634 alineatul (12) din ASVG pentru anul calendaristic 2010 se aplică, în cazul funcționarilor născuți înainte de 1 ianuarie 1955 care erau în activitate la 31 decembrie 2006, precum și în cazul celor cărora li se aplică articolul 99 alineatul (6), cu ocazia primelor trei ajustări ale pensiei lor pentru limită de vârstă sau ale pensiilor de urmaș derivate din aceasta, cu excepția cazului în care, pentru anul calendaristic în cauză, se aplică o dispoziție care derogă de la articolul 108h alineatul (1) din ASVG.”

13 Articolul 99 din PG din 1965, în versiunea rezultată din legea din 27 decembrie 2013 (BGBl. I, 210/2013) (denumită în continuare „PG din 2013”), intitulat „Calculul paralel”, avea următorul cuprins:

„(1) Secțiunea XIII se aplică numai funcționarilor născuți după 31 decembrie 1954 și înainte de 1 ianuarie 1976, care au intrat în serviciul public federal înainte de 1 ianuarie 2005 și care se află în serviciu la 31 decembrie 2004.

(2) Funcționarul are dreptul la pensia pentru limită de vârstă sau la pensia profesorilor din învățământul postuniversitar calculată conform dispozițiilor prezentei legi federale numai în măsura corespunzătoare cotei procentuale determinate potrivit articolului 7 sau potrivit articolului 90 alineatul (1), care rezultă din durata totală a serviciului care dă dreptul la pensie, acumulată de funcționar până la 31 decembrie 2004.

(3) Pe lângă pensia pentru limită de vârstă sau pensia profesorilor din învățământul postuniversitar, pentru funcționarul public se stabilește o pensie în temeiul dispozițiilor [APG] și al articolului 6 alineatul (3) și al articolului 15 alineatul (2) din această lege, în versiunea în vigoare la 31 decembrie 2013. Articolul 15 și articolul 16 alineatul (5) din [APG] nu sunt aplicabile. Pensia prevăzută de [această lege] se plătește în măsura corespunzătoare diferenței dintre procentul prevăzut la alineatul (2) și 100 %.

(4) Perioadele validate în conformitate cu articolul 9 nu sunt luate în considerare la aplicarea alineatelor (2), (3) și (6). În ceea ce privește perioadele luate în considerare, este determinant momentul efectiv în care a luat sfârșit perioada luată în considerare.

(5) Pensia totală a funcționarului se compune din pensia proporțională prevăzută la alineatul (2) și din pensia proporțională prevăzută la alineatul (3).

(6) Nu este necesară efectuarea unui calcul paralel dacă durata totală a serviciului care dă dreptul la pensie care a fost prestat începând de la 1 ianuarie 2005 reprezintă mai puțin de 5 % din serviciul total care dă dreptul la pensie sau este mai mică de 36 de luni. În acest caz, pensia se calculează în conformitate cu dispozițiile prezentei legi federale, cu excepția prezentei secțiuni.”

14 Articolul 634 alineatul (12) din ASVG, în versiunea rezultată din Legea din 23 mai 2013 (BGBl. I, 81/2013), prevede:

„Prin derogare de la articolul 108h alineatul (1) prima teză, ministrul federal pentru afaceri sociale și protecția consumatorilor efectuează, în regulamentul prevăzut la articolul 108 alineatul (5), pentru anii calendaristici 2009 și 2010, ajustarea pensiilor astfel încât

1. pensiile care nu depășesc 60 % din baza de calcul al contribuțiilor maximă prevăzută la articolul 45 să fie înmulțite cu coeficientul de 1,034 pentru anul calendaristic 2009 și cu coeficientul de ajustare pentru anul calendaristic 2010, iar

2. toate celelalte pensii să fie majorate cu un cuantum fix egal cu creșterea care rezultă din aplicarea, la 60 % din baza de calcul al contribuțiilor maximă prevăzută la articolul 45, a coeficientului de 1,034 pentru anul calendaristic 2009 și a coeficientului de ajustare pentru anul calendaristic 2010.”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

15 BB, născută în cursul anului 1946, s-a pensionat din funcția publică la 31 decembrie 2011.

16 Prin decizia din 9 mai 2012, BVAEB i-a stabilit pensia pentru limită de vârstă la un cuantum lunar brut de 3 079,57 euro.

17 Începând de la 1 ianuarie 2014, pensia pentru limită de vârstă a lui BB a fost ajustată și majorată la un cuantum lunar brut de 3 128,84 euro, în conformitate cu articolul 41 alineatul (2) din PG din 2010.

18 Prin scrisoarea din 20 mai 2015, BB a contestat la BVAEB aplicarea articolului 41 alineatul (3) din PG din 2010 în cadrul majorării cuantumului pensiei sale pentru limită de vârstă pentru anul 2015, solicitând să se constate prin decizie cuantumul lunar brut al pensiei pentru limită de vârstă la care avea dreptul începând de la 1 ianuarie 2015 și să îi fie plătite restanțele de pensie. În această privință, BB a susținut în special că aplicarea dispoziției respective contravenea articolului 2 din Directiva 2000/78, întrucât îi dezavantaja pe funcționarii mai în vârstă (născuți înainte de 1 ianuarie 1955) în raport cu funcționarii mai tineri (născuți începând de la 1 ianuarie 1955) în ceea ce privește majorarea cuantumului pensiilor pentru limită de vârstă.

19 Prin decizia din 24 iunie 2015, BVAEB a stabilit pensia pentru limită de vârstă a lui BB, în temeiul articolului 41 alineatele (1), (2) și (3) din PG din 2010, la un cuantum lunar brut de 3 176,27 euro, cu efect de la 1 ianuarie 2015. În acest sens, BVAEB a constatat inexistența unei discriminări pe motive de vârstă, în sensul articolului 2 din Directiva 2000/78, pentru motivul că funcționarii născuți începând de la 1 ianuarie 1955 ar fi supuși sistemului mai puțin favorabil al „calculului paralel” prevăzut la articolul 99 din PG din 2013, în temeiul căruia stabilirea cuantumului pensiilor lor pentru limită de vârstă are loc, în ceea ce privește perioadele de asigurare acumulate înainte de anul 2005, în conformitate cu PG din 1965 și, în ceea ce privește perioadele de asigurare acumulate începând din anul 2005, în temeiul APG, ținând seama de perioadele de serviciu acumulate pentru ajustarea acestui cuantum în consecință.

20 Prin hotărârea din 19 august 2016, Bundesverwaltungsgericht (Tribunalul Administrativ Federal, Austria) a respins acțiunea introdusă de BB împotriva deciziei BVAEB din 24 iunie 2015, pentru motivul că plafonarea ajustării pensiilor prevăzută la articolul 41 alineatul (3) din PG din 2010, care se aplică numai funcționarilor născuți înainte de 1 ianuarie 1955, era conformă cu Directiva 2000/78. Faptul că funcționarii născuți începând de la 1 ianuarie 1955 sunt supuși, cu ocazia stabilirii pensiei lor pentru limită de vârstă, unui calcul paralel care le este mai puțin favorabil ar justifica diferența de tratament existentă.

21 Prin hotărârea din 25 octombrie 2017, în urma recursului formulat de BB, Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă, Austria) a anulat hotărârea menționată și a decis să trimită cauza spre rejudecare la Bundesverwaltungsgericht (Tribunalul Administrativ Federal), pentru motivul că articolul 41 alineatul (3) din PG din 2010 constituia o discriminare directă pe motive de vârstă nejustificată pentru funcționarii născuți înainte de 1 ianuarie 1955, întrucât „calculul paralel” nu se aplica tuturor funcționarilor născuți după 31 decembrie 1954, în special celor a căror durată totală a perioadelor care dau dreptul la pensie acumulate începând de la 1 ianuarie 2005 este egală cu mai puțin de 5 % din durata serviciului luată în considerare în vederea pensionării sau este mai mică de 36 de luni, în conformitate cu articolul 99 alineatul (6) din PG din 2013.

22 Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă) a arătat că, în temeiul articolului 41 alineatul (3) din PG din 2010 și al articolului 99 alineatele (1) și (6) din PG din 2013, existau trei categorii de funcționari pensionați, fiecare supusă unui regim diferit de ajustare a pensiilor pentru limită de vârstă: prima categorie, care cuprindea funcționarii născuți înainte de 1 ianuarie 1955 a căror ajustare a pensiilor trebuia să fie plafonată în cursul primilor trei ani de percepere, în conformitate cu articolul 41 alineatul (3) din PG din 2010, a doua categorie, care cuprindea funcționarii născuți începând de la 1 ianuarie 1955, pentru care era necesar să se efectueze, în conformitate cu articolul 99 alineatul (1) din PG din 2013, un calcul paralel, și a treia categorie, care cuprindea funcționarii de asemenea născuți începând de la 1 ianuarie 1955, dar pentru care nu era necesar să se efectueze nici o ajustare plafonată a pensiei, nici un calcul paralel, în temeiul articolului 99 alineatul (6) din PG din 2013 (denumită în continuare „a treia categorie”).

23 Prin hotărârea de înlocuire („Ersatzerkenntnis”) din 9 octombrie 2018, Bundesverwaltungsgericht (Tribunalul Administrativ Federal) a admis acțiunea lui BB menționată la punctul 20 din prezenta hotărâre, constatând că aceasta avea dreptul, începând de la 1 ianuarie 2015, la o pensie pentru limită de vârstă în cuantum lunar brut de 3 182,03 euro, precum și la plata restanțelor de pensie corespunzătoare, dat fiind că articolul 2 din Directiva 2000/78 se opunea aplicării articolului 41 alineatul (3) din PG din 2010 în cazul pensiei pentru limită de vârstă în discuție în litigiul principal.

24 PG din 2018 a modificat articolul 41 alineatul (3) din PG din 2010 cu efect retroactiv de la 1 ianuarie 2011. Prin includerea funcționarilor cărora li se aplică articolul 99 alineatul (6) din PG din 2013, în mod retroactiv, în domeniul de aplicare al articolului 41 alineatul (3) din PG din 2018, această nouă versiune a PG din 1965 urmărea eliminarea celei de a treia categorii, integrând-o în prima categorie menționată la punctul 22 din prezenta hotărâre, care face obiectul unei ajustări temporar plafonate a pensiilor pentru limită de vârstă.

25 Prin decizia din 30 aprilie 2019, Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă) a respins ca inadmisibil recursul formulat de BVAEB împotriva hotărârii de înlocuire („Ersatzerkenntnis”) a Bundesverwaltungsgericht (Tribunalul Administrativ Federal) din 9 octombrie 2018.

26 Prin decizia din 25 iulie 2019, BVAEB a constatat, în urma unei noi cereri a lui BB introduse la 17 iulie 2019, că aceasta din urmă avea dreptul la o pensie pentru limită de vârstă în cuantum lunar brut de 3 176,27 euro începând de la 1 ianuarie 2015, de 3 211,26 euro începând de la 1 ianuarie 2016, de 3 236,95 euro începând de la 1 ianuarie 2017, de 3 288,74 euro începând de la 1 ianuarie 2018 și de 3 354,52 euro începând de la 1 ianuarie 2019, dat fiind că articolul 41 alineatul (3) din PG din 2018 ar fi pus capăt, cu efect retroactiv, situației discriminatorii constatate de Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă) în hotărârea sa din 25 octombrie 2017 menționată la punctul 21 din prezenta hotărâre. În conformitate cu această dispoziție, ajustarea plafonată a pensiei pentru limită de vârstă s-ar aplica și funcționarilor care intră în domeniul de aplicare al articolului 99 alineatul (6) din PG din 2013, care fuseseră anterior exceptați de la ajustarea

respectivă. Pe de altă parte, BVAEB a considerat că BB trebuia să ramburseze statului un excedent de pensie pentru limită de vârstă de 84,24 euro pentru perioada cuprinsă între lunile ianuarie și august 2019; în schimb pensiile excedentare primite de BB în perioada anterioară lunii decembrie 2018 au fost primite cu bună-credință.

27 Prin hotărârea din 23 iunie 2020, Bundesverwaltungsgericht (Tribunalul Administrativ Federal), sesizat din nou de BB, a admis acțiunea introdusă de aceasta împotriva deciziei menționate la punctul anterior, pentru motivul că articolul 41 alineatul (3) din PG din 2018 contravenea în continuare articolului 2 din Directiva 2000/78. Astfel, modificarea legislativă adoptată în temeiul PG din 2018 nu ar fi modificat situația funcționarilor născuți înainte de 1 ianuarie 1955, care ar continua să fie defavorizați, motiv pentru care ar subzista discriminarea pe motive de vârstă. Având în vedere autoritatea de lucru judecat, instanța amintită a respins însă această acțiune în ceea ce privea anul 2015. Prin urmare, aceasta a statuat că BB avea dreptul la o pensie pentru limită de vârstă în cuantum lunar brut de 3 217,02 euro începând de la 1 ianuarie 2016, de 3 242,76 euro începând de la 1 ianuarie 2017, de 3 294,64 euro începând de la 1 ianuarie 2018, de 3 360,53 euro începând de la 1 ianuarie 2019 și de 3 421,02 euro începând de la 1 ianuarie 2020, sume care nu constituiau excedente.

28 Ulterior, BVAEB a formulat recurs împotriva acestei hotărâri la instanța de trimitere, Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă).

29 În acest context, instanța menționată are îndoieli cu privire la compatibilitatea cu principiul securității juridice a articolului 41 alineatul (3) din PG din 2018, prin intermediul căruia categoria de funcționari favorizată anterior de legislația națională, în ceea ce privește drepturile lor la pensie pentru limită de vârstă (denumită în continuare „categoria favorizată anterior”), a fost asimilată categoriei de funcționari defavorizate anterior de aceeași legislație (denumită în continuare „categoria defavorizată anterior”).

30 În plus, pe de o parte, această instanță ridică problema dacă dispoziția amintită este conformă cu obligația care decurge din jurisprudența Curții, în special din Hotărârea din 7 octombrie 2019, Safeway (C-171/18, EU:C:2019:839, punctele 34 și 41, precum și jurisprudența citată), de a elimina imediat și complet o discriminare constatată, precum și cu interdicția de a elimina, pentru trecut, avantajele de care beneficia categoria favorizată anterior. Pe de altă parte, ea reflectează asupra posibilității de a transpune această jurisprudență la situația în discuție în litigiul principal.

31 Necesitatea de a asigura protecția drepturilor dobândite și a încrederii legitime în raport cu categoria favorizată anterior ar decurge din jurisprudența Curții referitoare la discriminarea pe motive de vârstă, în special din Hotărârea din 8 mai 2019, Leitner (C-396/17, EU:C:2019:375, punctul 49). Or, în speță, tocmai drepturile dobândite de categoria favorizată anterior sunt cele care nu ar fi protejate de articolul 41 alineatul (3) din PG din 2018.

32 Desigur, Curtea ar fi statuat, în Hotărârea din 28 ianuarie 2015, Starjakob (C-417/13, EU:C:2015:38, punctul 49), că nu este neapărat necesar, în toate cazurile de discriminare pe motive de vârstă, să se acorde o compensație financiară corespunzătoare diferenței dintre cuantumurile prestațiilor după cum există sau nu o discriminare. Instanța de trimitere ridică însă problema dacă această jurisprudență poate fi transpusă în împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, întrucât, în cauza în care s-a pronunțat această hotărâre, drepturile dobândite ale funcționarilor care fac parte din categoria favorizată anterior fuseseră menținute, contrar situației în discuție în cauza principală.

33 În orice caz, Curtea nu s-ar fi pronunțat încă asupra aspectului dacă este conform cu dreptul Uniunii ca o modificare cu efecte retroactive a unei dispoziții naționale să plaseze, în definitiv, categoria favorizată anterior pe poziții de egalitate cu categoria defavorizată anterior, eliminând elementul care a generat diferența de tratament, astfel încât persoanele discriminate anterior pe motive de vârstă să nu aibă niciun drept financiar.

34 Pe de altă parte, instanța de trimitere observă că dreptul la o cale de atac efectivă este garantat nu numai de articolul 47 primul paragraf din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, ci și de Directiva 2000/78, al cărei articol 9 prevede că statele membre se asigură că orice persoană care se consideră lezată de o discriminare își poate valorifica drepturile. Or, dreptul la o cale de atac efectivă ar fi lipsit de orice eficiență în măsura în care ar fi considerată conformă cu dreptul Uniunii modificarea unei reglementări naționale care permite eliminarea retroactivă a unei discriminări pe motive de vârstă fără a se garanta persoanelor discriminate posibilitatea de a beneficia de o compensație financiară corespunzătoare plății drepturilor pecuniare pe care le-ar fi obținut în lipsa discriminării în discuție.

35 În aceste condiții, Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 2 alineatul (1) și alineatul (2) litera (a) și articolul 6 alineatul (1) din Directiva [2000/78] și principiile securității juridice, menținerii drepturilor dobândite și efectivității dreptului Uniunii trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale – precum cea în discuție în litigiul principal – în temeiul căreia o categorie de funcționari favorizată anterior nu mai beneficiază, retroactiv, de cuantumurile de pensie rezultate din ajustarea pensiilor și care, în acest fel (prin desființarea cu efect retroactiv a categoriei favorizate anterior prin stabilirea, în prezent, a unui statut egal al acesteia cu categoria defavorizată anterior), determină ca nici categoria de funcționari defavorizată anterior să nu (mai) beneficieze de cuantumurile de pensie rezultate din ajustarea pensiilor la care cea din urmă categorie menționată ar fi avut dreptul din cauza discriminării pe motive de vârstă deja constatate (în mai multe rânduri) pe cale jurisdicțională, ca efect al neaplicării unei dispoziții naționale contrare dreptului Uniunii în scopul stabilirii unui statut egal cu categoria favorizată anterior?”

Procedura în fața Curții

36 Prin decizia președintelui Curții din 5 iulie 2022, a fost adresată instanței de trimitere o cerere de informații prin care s-a solicitat acesteia să precizeze, având în vedere conținutul cererii de decizie preliminară, modul exact în care răspunsul pe care l-ar da Curtea la întrebarea adresată, în măsura în care aceasta din urmă se întemeiază pe premisa unei aplicări retroactive a reglementării naționale în discuție, ar fi util pentru soluționarea litigiului principal.

37 Prin scrisoarea din 2 septembrie 2022, primită la grefa Curții la 8 septembrie 2022, instanța de trimitere a răspuns la această cerere de informații reiterând, mai întâi, expunerea motivelor care demonstrează pertinența cererii de decizie preliminară pentru soluționarea litigiului principal. În continuare, aceasta a susținut, în primul rând, că îi revine, în cadrul litigiului principal, sarcina de a determina dacă cuantumul pensiilor pentru limită de vârstă pe care Bundesverwaltungsgericht (Tribunalul Administrativ Federal) l-a stabilit ca fiind datorat lui BB pentru anii 2015-2018, pe de o parte, și începând de la 1 ianuarie 2019, pe de altă parte, este conform cu legislația națională aplicabilă, ținând seama de dreptul Uniunii. Această instanță a subliniat, în al doilea rând, că litigiul principal privește astfel, înainte de toate, stabilirea cuantumului pensiilor pentru limită de

vârstă datorat, iar nu aspectul dacă ar fi fost sau nu necesar să se solicite recuperarea unor eventuale prestații primite în mod necuvenit în trecut. Ea a ținut astfel să precizeze, în al treilea rând, că, în ipoteza în care Curtea ar statua că dreptul Uniunii nu se opune unei dispoziții naționale precum articolul 41 alineatul (3) din PG din 2018, cuantumul pensiei pentru limită de vârstă datorat lui BB ar fi prea ridicat și, în consecință, nelegal, implicând astfel o ajustare a pensiei menționate. În această privință, instanța menționată a constatat, în al patrulea rând, că o asemenea ajustare s-ar efectua indiferent dacă BB ar trebui eventual să ramburseze prestațiile primite în mod necuvenit în trecut sau dacă le-ar putea păstra invocând buna sa credință. În al cincilea rând, instanța de trimitere a arătat că problema unei eventuale recuperări a prestațiilor primite în mod necuvenit nu s-ar pune decât în ipoteza în care s-ar stabili aplicabilitatea articolului 41 alineatul (3) din PG din 2018. Această instanță a concluzionat, în al șaselea rând, că, chiar dacă s-ar materializa efectul retroactiv al reglementării în discuție în ceea ce privește perioada începând de la 1 ianuarie 2019, compatibilitatea reglementării menționate cu dreptul Uniunii ar rămâne decisivă pentru a se determina temeiul juridic aplicabil care permite stabilirea cuantumului, precum și ajustarea anuală a pensiei pentru limită de vârstă a lui BB atât pentru trecut, cât și pentru viitor, indiferent de eventuala recuperare a prestațiilor primite în mod necuvenit.

Cu privire la întrebarea preliminară

38 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 2 alineatul (1) și alineatul (2) litera (a), precum și articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78 trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care prevede, pentru a pune capăt unei discriminări pe motive de vârstă, asimilarea cu efect retroactiv a sistemului de pensii pentru limită de vârstă al funcționarilor care fac parte din categoria favorizată anterior sistemului de pensii pentru limită de vârstă al funcționarilor care fac parte din categoria defavorizată anterior.

39 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că din cererea de decizie preliminară reiese că întrebarea adresată de instanța de trimitere se întemeiază pe premisa potrivit căreia, pe de o parte, articolul 41 alineatul (3) din PG din 2010 constituia o discriminare directă pe motive de vârstă pentru funcționarii născuți înainte de 1 ianuarie 1955 și, pe de altă parte, adoptarea articolului 41 alineatul (3) din PG din 2018 de către legiuitorul național urmărea eliminarea discriminării pe motive de vârstă menționate. Curtea va examina întrebarea adresată numai în lumina acestei premise.

40 Pentru a se răspunde la această întrebare trebuie amintit de la bun început că atât din titlul și din preambulul Directivei 2000/78, cât și din conținutul și din finalitatea ei rezultă că aceasta urmărește să stabilească un cadru general pentru a asigura oricărei persoane egalitatea de tratament „în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă”, oferindu-i o protecție eficientă împotriva discriminărilor bazate pe unul dintre motivele menționate la articolul 1 din aceasta, printre care se numără vârsta [Hotărârea din 3 iunie 2021, Ministero della Giustizia (Notari publici), C-914/19, EU:C:2021:430, punctul 21 și jurisprudența citată].

41 În plus, din articolul 3 alineatul (1) litera (c) din directiva amintită reiese că aceasta se aplică, în limitele competențelor conferite Uniunii, „tuturor persoanelor, atât în sectorul public, cât și în cel privat, inclusiv organismelor publice”, în ceea ce privește printre altele „condițiile de încadrare și de muncă, inclusiv condițiile de concediere și de remunerare”.

42 Pe de altă parte, trebuie subliniat, așa cum reiese din articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2000/78 coroborat cu articolul 1 din aceasta că, în sensul acestei directive, principiul egalității de tratament impune printre altele absența oricărei discriminări directe sau indirecte bazate pe vârstă. Alineatul (2) litera (a) al articolului 2 din directiva menționată precizează că, în scopul aplicării alineatului (1) al acestui articol 2, o discriminare directă se produce printre altele atunci când o persoană este tratată într-un mod mai puțin favorabil decât o altă persoană care se află într-o situație asemănătoare, pe baza unuia dintre motivele menționate la articolul 1 din aceeași directivă.

43 Fără a aduce atingere dispozițiilor articolului 2 alineatul (2) din Directiva 2000/78, statele membre pot prevedea, în conformitate cu articolul 6 alineatul (1) din această directivă, că un tratament diferențiat pe motive de vârstă nu constituie o discriminare atunci când este justificat în mod obiectiv și rezonabil, în cadrul dreptului național, de un obiectiv legitim, în special de obiective legitime de politică a ocupării forței de muncă, a pieței muncii și a formării profesionale, iar mijloacele de realizare a acestui obiectiv sunt corespunzătoare și necesare.

44 În această privință, este necesar să se arate că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, în cazurile de discriminare contrare dreptului Uniunii, atât timp cât nu au fost adoptate măsuri care să restabilească egalitatea de tratament, respectarea principiului egalității nu poate fi asigurată decât acordându-le persoanelor din categoria defavorizată aceleași avantaje ca cele de care beneficiază persoanele din categoria privilegiată. Persoanele defavorizate trebuie puse astfel în aceeași situație ca persoanele care beneficiază de avantajul vizat (Hotărârea din 22 ianuarie 2019, Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, punctul 79 și jurisprudența citată).

45 În consecință, ar fi contrar obiectivului armonizării condițiilor de muncă, precum și principiului securității juridice să se permită responsabililor sistemului de pensii vizat să elimine o discriminare prin adoptarea unei măsuri care să uniformizeze, cu efect retroactiv, sistemul persoanelor favorizate anterior la nivelul sistemului persoanelor defavorizate anterior. Astfel, a admite o asemenea soluție i-ar scuti pe acești responsabili de obligația de a efectua, după constatarea discriminării, eliminarea imediată și completă a acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 octombrie 2019, Safeway, C-171/18, EU:C:2019:839, punctele 34 și 41, precum și jurisprudența citată),

46 Or, considerațiile care figurează la punctul anterior sunt valabile numai dacă legiuitorul național nu a adoptat măsuri care să restabilească egalitatea de tratament (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 mai 2019, Leitner, C-396/17, EU:C:2019:375, punctul 77 și jurisprudența citată).

47 În schimb, în ceea ce privește perioada ulterioară adoptării măsurilor de restabilire a egalității de tratament de către legiuitorul competent, Curtea a statuat că articolul 119 CE (devenit articolul 157 TFUE) nu se opune ca asemenea măsuri să prevadă ca avantajele persoanelor privilegiate anterior să fie reduse la nivelul sistemului persoanelor defavorizate anterior (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 octombrie 2019, Safeway, C-171/18, EU:C:2019:839, punctul 18 și jurisprudența citată).

48 Contrar celor susținute de Comisia Europeană în observațiile sale scrise, concluziile hotărârii menționate au vocația de a se aplica și în contextul Directivei 2000/78, într-o situație precum cea din litigiul principal, în măsura în care aceasta este caracterizată, pentru perioada anterioară intrării în vigoare a PG din 2018, prin existența unui sistem de referință valabil, și anume a celei de treia categorii (a se vedea prin analogie Hotărârea din 22 ianuarie 2019, Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, punctul 81 și jurisprudența citată).

49 Prin urmare, din perspectiva dreptului Uniunii, din momentul în care a intervenit conformarea legislativă, în speță prin adoptarea PG din 2018, legiuitorul național putea să asimileze sistemul de pensii pentru limită de vârstă al funcționarilor care fac parte din categoria favorizată anterior celui al funcționarilor care fac parte din categoria defavorizată anterior.

50 Astfel, este necesar să se considere că, deși, în conformitate cu articolul 16 din Directiva 2000/78, statele membre au obligația de a anula actele cu putere de lege și actele administrative care contravin principiului egalității de tratament, acest articol nu le impune adoptarea anumitor măsuri în caz de încălcare a interdicției discriminării, ci le lasă libertatea de a o alege, dintre diferitele soluții apte să asigure realizarea obiectivului pe care îl urmărește, pe cea care li se pare cel mai bine adaptată în acest scop, în funcție de situațiile care pot apărea (Hotărârea din 8 mai 2019, Leitner, C-396/17, EU:C:2019:375, punctul 78 și jurisprudența citată).

51 Cu toate acestea, din jurisprudența Curții rezultă că principiul securității juridice se opune, ca regulă generală, ca unui act care pune în aplicare dreptul Uniunii să i se acorde un efect retroactiv. În această privință, trebuie amintit că principiul menționat al securității juridice, care face parte dintre principiile generale ale dreptului Uniunii, impune în special ca normele de drept să fie clare, precise și previzibile în privința efectelor lor (Hotărârea din 13 februarie 2019, Human Operator, C-434/17, EU:C:2019:112, punctul 34 și jurisprudența citată). Prin urmare, unui act care pune în aplicare dreptul Uniunii i se poate acorda un efect retroactiv doar în mod excepțional, atunci când acest lucru este impus de un imperativ de interes general și când încrederea legitimă a persoanelor interesate este respectată în mod corespunzător (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 octombrie 2019, Safeway, C-171/18, EU:C:2019:839, punctul 38 și jurisprudența citată).

52 În ceea ce privește, în primul rând, cerința unui imperativ de interes general, trebuie arătat că riscul de a se aduce o atingere gravă echilibrului financiar al sistemului de pensii respectiv poate constitui un asemenea imperativ (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 octombrie 2019, Safeway, C-171/18, EU:C:2019:839, punctul 43 și jurisprudența citată), Or, din dosarul de care dispune Curtea nu reiese că a fost invocat un asemenea imperativ pentru a se justifica efectul retroactiv al reglementării naționale în discuție în litigiul principal. Deși guvernul austriac afirmă, desigur, în observațiile sale scrise, că articolul 41 alineatul (3) din PG din 2018 urmărește să garanteze un just echilibru între funcționarii mai în vârstă și funcționarii mai tineri în cadrul repartizării sarcinilor destinate să asigure finanțarea pe termen lung a sistemului de pensii pentru limită de vârstă, rezultă totuși că o asemenea considerație nu poate fi suficientă pentru a justifica faptul că asimilarea retroactivă a sistemului de pensii al funcționarilor care fac parte din categoria favorizată anterior celui al funcționarilor care fac parte din categoria defavorizată anterior era necesară pentru evitarea unei atingeri grave aduse echilibrului financiar al sistemului de pensii în cauză. Observația făcută de același guvern potrivit căreia din jurisprudența Curții ar reieși că finalitățile care constau în asigurarea finanțării durabile a pensiilor pentru limită de vârstă și în reducerea diferenței dintre nivelurile de pensii finanțate de stat ar putea fi considerate, ținând seama de marja largă de apreciere de care beneficiază statele membre, ca fiind obiective legitime de politică socială nu poate, în lipsa altor elemente pertinente care să permită să se concluzioneze în sensul existenței unor asemenea obiective, să demonstreze că măsura în discuție răspundea efectiv unui astfel de imperativ de interes general. Prin urmare, pare să lipsească o justificare obiectivă a retroactivității acestei măsuri, aspect a cărui verificare revine însă instanței de trimitere.

53 În ceea ce privește, în al doilea rând, respectarea încrederii legitime a persoanelor interesate, trebuie amintit că din decizia de trimitere, precum și din răspunsul instanței de trimitere la cererea de informații a Curții reiese că, în temeiul articolului 39 din PG din 2010, numai

„prestațiile primite în mod necuvenit (excedentele) trebuie, în măsura în care nu au fost primite cu bună-credință, să fie restituite statului federal”. Prin urmare, sub rezerva verificărilor care trebuie efectuate de instanța de trimitere în raport cu toate împrejurările pertinente ale litigiului cu care este sesizată, reglementarea națională în discuție în litigiul principal este susceptibilă să respecte încrederea legitimă a persoanelor interesate prin intermediul unei eventuale aplicări a articolului 39 din PG din 2010.

54 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 2 alineatul (1) și alineatul (2) litera (a), precum și articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78 trebuie interpretate în sensul că se opun, în lipsa unui imperativ de interes general, unei reglementări naționale care prevede, pentru a pune capăt unei discriminări pe motive de vârstă, asimilarea cu efect retroactiv a sistemului de pensii pentru limită de vârstă al unei categorii de funcționari favorizate anterior de legislația națională privind drepturile la pensie pentru limită de vârstă celui al categoriei de funcționari defavorizate anterior de aceeași legislație.

Cu privire la cheltuielile de judecată

55 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a șaptea) declară:

Articolul 2 alineatul (1) și alineatul (2) litera (a), precum și articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă

trebuie interpretate în sensul că

se opun, în lipsa unui imperativ de interes general, unei reglementări naționale care prevede, pentru a pune capăt unei discriminări pe motive de vârstă, asimilarea cu efect retroactiv a sistemului de pensii pentru limită de vârstă al unei categorii de funcționari favorizate anterior de legislația națională privind drepturile la pensie pentru limită de vârstă celui al categoriei de funcționari defavorizate anterior de aceeași legislație.

Semnături